

Motion till riksdagen 2009/10: MJ473

av Anders Ygeman m.fl. (s)

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt uppställning:

Anslag	Regeringens förslag	Anslagsförändring
1:1 Naturvårdsverket; Klimp, klimat- och investeringsprogram med biogassatsning	349 143	+250 000
1:3 Åtgärder för biologisk mångfald	1 777 297	+50 000
1:6 Kemikalieinspektionen	163 854	+5 000
1:15 Hållbara städer	200 000	-200 000
Nytt anslag; Miljövänligare fordonspark	0	+200 000
Summa	5 244 593	+305 000

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av klimatinvesteringsprogram.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för biologisk mångfald.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bevarandet av rovdjuren.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om de svenska miljö kvalitetsmålen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Kemikalieinspektionens tillsyn.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en miljövänligare fordonspark och ny bilskrotningspremie.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av stöd för efterkonvertering av gamla bilar.

Fel! Okänt namn på

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stöd till förnyelse av tunga fordon.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en skarpare miljöbilsklassning.¹
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ny myndighet för havsmiljön.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade miljökrav på sjöfartsnäringen.¹
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökad reglering av Östersjötrafiken via PSSA.¹
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om obligatorisk avfallshantering i hamnarna, även för fritidsbåtar.¹
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om gasledningen genom Östersjön.²
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om läkemedels spridningens negativa effekter i haven.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om städning av marina miljöer.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om allemansrätten och strandskyddet.

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkandena 10 och 12–14 hänvisade till TU.

² Yrkande 15 hänvisat till NU.

Fel! Okänt namn på

Motivering

Den klimat- och miljöpolitik som den borgerliga regeringen har fört i dryga tre år leder inte till den klimatomställning som Sverige så väl behöver, för miljön och för jobbens skull.

Den borgerliga regeringens politik har i stället medfört sänkta klimatmål, sänkta forskningsambitioner inom miljöteknik och energi, sänkta ambitioner för miljömålen – målen sätts efter vad regeringen anser politiskt nödvändigt, inte efter vad naturen tål – och sänkt internationell status. Sverige har förlorat ledartröjan i det globala miljöarbetet.

Klimatinvesteringsprogram

I utgiftsområde 20 ingick tidigare klimatinvesteringsprogrammen som regeringen lade ned från och med nyåret 2009. Klimp:en är den nationella åtgärd som har haft störst betydelse i klimatarbetet, vid sidan av koldioxidskatten. Den har fått Sveriges kommuner, organisationer och näringsliv att funktionellt samarbeta för att öka energieffektiviseringen och minska klimatpåverkan. Den har också gett Sverige hög trovärdighet i de internationella förhandlingarna.

Klimatinvesteringsprogrammen omfattar i dag drygt 900 åtgärder och har hittills haft en investeringsvolym på drygt åtta miljarder kronor. De har minskat växthusgasutsläppen med 1,1 miljoner ton koldioxidekvivalenter om året. Det motsvarar 1,7 procent av Sveriges utsläpp av växthusgaser år 2006. Programmen beräknas också ge en energibesparing per år med 1,2 TWh.

Engagemanget för Klimp:en har stadigt ökat bland företag och kommuner. För de sista åren 2008–2012 söktes bidrag på sammanlagt 2,3 miljarder kronor till investeringar som omfattar närmare nio miljarder.

Vi socialdemokrater anser inte att nedskärningar och minskade ambitioner är rätt sätt att möta vare sig klimatkris eller jobbkris. Inför omställningen till ett mer hållbart samhälle krävs kraftfulla åtgärder. Vi föreslår att klimatinvesteringsprogrammen återupptas och vi anslår 650 miljoner kronor till dem för åren 2010–2012. Programmen ska särskilt utformas så att det är de mest samhälls- och klimatmässigt effektiva åtgärderna som beviljas och genomförs. Ungefär 100 miljoner kronor avsätts för en satsning på biogas som fordonsbränsle.

Åtgärder för biologisk mångfald

Inför Sveriges ordförandeskap i EU har miljöministern och regeringen förklarat att bevarandet av den biologiska mångfalden ska vara ett av de prioriterade områdena för den europeiska miljöpolitiken. Likafullt fortsätter regeringen att försämra de nationella åtgärderna. Anslaget minskas med 200 miljoner kronor

också för 2010. Pengarna används bland annat till att finansiera regeringens ”satsning” på havsmiljön.

Vi anser att skyddet av skogen och den biologiska mångfalden kräver mer långsiktiga och förtroendeskapande åtgärder än vad regeringen förmår åstadkomma. Vi ställer oss positiva till avsättningen av skyddsvärd mark från Sveaskog, utan ersättning, men anser att betydligt mer bör göras. Även Fastighetsverket ska kunna avsätta skogsmark.

Förvaltningen av de områden som redan är skyddade behöver samtidigt förstärkas för att skydda hotade arter och miljöer samt göra områden mer tillgängliga för allmänheten. Vi anslår 50 miljoner kronor för att stärka förvaltningen av skyddade områden.

Miljö kvalitetsmål

Regeringen har beslutat att ändra förutsättningarna för Sveriges 16, av riksdagen beslutade, miljö kvalitetsmål. När Miljödepartementet förra året insåg att minst hälften av de svenska miljö målen blir mycket svåra att uppnå fram till år 2020, beslöt man att sänka ambitionerna, även där. En enskild utredare har tillsatts för att se över vad som kan vara rimligt att uppnå ifråga om målen. Betänkandet ska vara klart inom kort.

Vi vill skarpt betona att arbetet med miljö målen ska utgå från vad naturen tål och utifrån bästa vetenskapliga forskning. Att ta hänsyn till vad en för tillfället sittande regering bedömer som samhällsekonomiskt realistiskt är att fjärma sig långt från miljö målssystemets ursprungliga intentioner.

Rovdjuren

Viltet är en begränsad resurs som vi delar gemensamt. Det måste förvaltas på ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart sätt, så att våra vilda arter kan bevaras i livskraftiga bestånd. Ett väl fungerande rapporteringssystem måste utvecklas för att förbättra viltvården. Jakten på vilt ska ske på ett etiskt godtagbart sätt och fällt vilt ska i möjligaste mån tillvaratas och användas. Efterforskningen av skadat vilt från till exempel trafikolyckor bör få en fastare verksamhetsstruktur, med en statlig myndighet som huvudman.

Regeringen vill i sin nya rovdjurspolitik öppna för en inplantering av varg utifrån, för att stärka vargstammens genetiska status. Vi tvivlar på att denna åtgärd skapar förtroende för den svenska rovdjurspolitiken. Internationella studier visar att inplantering av varg snarare har motsatt effekt; förtroende för myndigheterna sjunker i vargutsatta områden. Vi vill i stället förbättra förutsättningarna för en naturlig invandring av vargen, bland annat genom bibehållande av anslag för viltskador.

Fjällräven tillhör inte de stora rovdjuren, men bör ändå uppmärksammas på grund av sin utsatthet. Enligt nya rapporter är den nu snudd på utrotad i den svenska fjällvärlden, Naturvårdsverket beräknade att det fanns cirka 140 rävar kvar för knappt två år sedan. Den globala uppvärmningen har medfört

Fel! Okänt namn på

att fjällräven får allt hårdare konkurrens om bytet från rödräven. Rödräven har blivit vanligare på kalvfjället. Uteblivna lämmelår har också lett till födobrist. Det åtgärdsprogram för fjällräven som pågår i Naturvårdsverkets regi bör få ökad status.

Farliga ämnen

EU:s samordnade kemikaliepolitik ger oss en chans att driva på för skarpare lagar inom hela Europa. Det har de svenska regeringarna gjort mellan 1994 och 2006, med avsevärd framgång. Så sent som i augusti 2006 förbjöd den dåvarande regeringen dekaBDE, ett så kallat bromerat flamskyddsmedel som finns i textilier och möbelstopning för att förhindra eldsvådor. Den borgerliga regeringen har gjort tvärtom, i stället för att gå före har man anpassat sig till EU. I maj 2008 tog den borgerliga regeringen bort det nationella förbudet mot dekaBDE, av rädsla för att förlora i EG-domstolen.

Att ta sig an de cirka 30 000 olika kemikalier som finns spridda på marknaden är dock en enorm uppgift. I cirka 95 procent av fallen saknas ordentliga kunskaper om miljö- och hälsoeffekterna. Kemikalieinspektionen får i BP10 ökade anslag för det internationella arbetet och implementeringen av Reach, EU:s nya kemikalielagstiftning. Vi samtycker till förslaget, men anser att Kemikalieinspektionens *ordinarie* tillsyn också bör förstärkas. Förstärkningen ska ses i skenet av de många vetenskapliga rapporterna om kemikalier i nappflaskor, mjukgörande ämnen i leksaker, färgämnen i livsmedel och miljöskadliga ämnen i kläder och textil. Vi anser att barnperspektivet i miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö måste göras tydligare och att försiktighetsprincipen ovillkorligen ska tillämpas.

Bilskrotningspremie

Sverige har fortfarande Europas äldsta bilpark. Trots detta har den borgerliga regeringen drivit igenom ett avskaffande av bilskrotningsfonden. I dag saknas stimulans för att skrota gamla, miljöstörande fordon. Vi vill satsa 100 miljoner kronor på en tillfällig bilskrotningspremie under 2010 för att ge utrymme för en utfasning av de äldsta fordonen. Premien ska uppgå till cirka 5 000 kronor per bil.

Efterkonvertering av gamla bilar

Även med en skrotningspremie finns risk för att den svenska bilparken inte förnyas i den takt som krävs för minskade utsläpp. De bilsbilar som säljs i dag lär bli kvar på våra vägar under lång tid framöver. Ett efterkonverteringsstöd ger de fordonsägare som inte har möjlighet att köpa ny miljöbil en chans att göra en insats för miljön. Vi vill också se över fordonsbeskattningen så att konverterade fordon kan få en förmånligare beskattning.

Stöd till förnyelse av tunga fordon

Det finns också ett behov av att öka förnyelsen av de tunga fordonen. Det måste finnas en bra testmarknad i Sverige för ny teknik. Vi vill införa ett tillfälligt stöd för företag och kommuner som är villiga att agera referenskunder. Därmed kan vi skynda på utbytet av bussar och lastbilar som drivs av förnybara bränslen, el, bränsleceller och hybrider. Vi vill avsätta 50 miljoner i en särskild stimulans.

Miljöbilsklassning

Den borgerliga regeringen har utlovat en enhetlig miljöbilsdefinition. Fortfarande råder dock oklarhet om vad som betecknar en miljöbil och detta faktum hämmar försäljningen av miljösmarta bilar. Vi föreslår en skarp miljöbilsdefinition, indelad i tre klasser. Indelningen ska också omfatta tuffa säkerhetskrav.

Havsmiljön

En av de viktigaste uppgifterna i den socialdemokratiska miljöpolitiken är att hejda förödelsen av havsmiljön. Utsläppen från jordbruket, från avloppen och från transporterna har i drygt ett århundrade tillåtit påverka havens ekosystem. Ett långvarigt överfiske har minskat havens bestånd av fiskar och djur. Det är inte längre möjligt att återställa ekosystemen i deras ursprungliga nivå. Vad som nu kan göras är att hejda försämringarna och skapa utrymme för förbättringar. Detta kräver omedelbara insatser.

Från socialdemokratisk sida har vi länge agerat för att en samordnande havs- och vattenresursmyndighet bör inrättas, inkluderande såväl miljö- som näringsfrågor. Regeringen har nu tillsatt en utredning för att se över förslaget. Direktiven är dock snäva och tiden kort. Risken är stor att den genomgripande förändring som krävs inte blir av. Fiskeriförvaltningen måste med all nödvändighet samordnas med havsmiljöförvaltningen.

Vi anser att den nya myndigheten måste ha helhetssynen på havsmiljön som högsta prioritet. Myndigheten ska värna ekosystemen och förebygga utfiskning. Den ska kunna koordinera fiskefria zoner i Skagerrak och Kattegatt och ge fiskebestånden i skilda områden under skilda tidsperioder möjlighet till återhämtning. Den ska skapa samverkan mellan fiskenäring, forskare, miljöorganisationer och kustkommuner i fiskepolitiska frågor.

Även utfiskningen bidrar till övergödningen. Forskning visar att de årliga algbloomningarna kan bero på torskbrist. När torskbeståndet minskar gynnas skarpsillen. En dominans av skarpsill minskar antalet djurplankton. Minskad förekomst av djurplankton skapar goda förhållanden för växtplankton – och algbloomningen är ett faktum.

Ett nytt sätt att minska övergödningens effekter är en mer storskalig odling av musslor. Musslorna tar upp kväve och fosfor och binder dessa ämnen i sin

Fel! Okänt namn på

kroppsvävnad. Att skörda musslor är sålunda att effektivt plocka ur näringsämnen ur havet. Metoden har testats på västkusten, bland annat av Lysekils reningsverk i ett havsområde utanför Lysekil. Vi anser att metoden bör prövas i vidare skala.

Även fritidsbåtarna bidrar till miljöproblemen i havet. I Sverige ställs numera tydliga miljökrav på bilar, medan kraven på fritidsbåtarna är tämligen modesta. Båtmotorer ligger långt efter bilmotorer vad gäller utsläpp och bränsleeffektivitet. Användningen av giftiga båtbottnfärger har minskat, men inte i den takt som vi förväntat oss efter EU:s arbete med alla verksamma ämnen i båtbottnfärger (inom ramen för biociddirektivet). De gifter som förhindrar att havstulpaner och alger växer på båtarna fortsätter att sprida sig till andra havslevande djur. Ett båtregister kan underlätta kontrollen av fritidsbåtarna och efterlevnaden av grundprincipen ”nedsmutsaren betalar” (polluters pay principle).

Sjöfarten

Sjötrafiken över Östersjön och Västerhavet ökar kontinuerligt. Många av fartygen är fortfarande undermåliga och fortsätter att vara så fram till 2010 då EU förbjuder fartygstrafik med så kallat enkelskrov. För internationell frakt gäller att enkelskroven ska vara utfasade år 2015.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen bidrog till att få Östersjön klassat som ett särskilt känsligt havsområde (PSSA; Particularly Sensitive Sea Area). Klassningen ställer hårdare krav på fartygstrafiken; till exempel nya ruttsystem och trafiksepareringar. Den djupgående sjötrafiken rekommenderas att undvika två speciella områden – Hoburgs bankar och Norra Mid-sjöbanken – som är särskilt känsliga ur miljösynpunkt.

Vi vill dock ytterligare skärpa kraven för dessa områden, där 10 000 sjöfåglar dör varje år på grund av oljeskador. Trafiksepareringen bör läggas utanför områdena. Med PSSA i ryggen kan den svenska regeringen ställa betydligt tuffare miljökrav på såväl sjötransporterna i sig som på fraktköparna.

Ett initiativ för renare sjöfart togs när Nordsjökonferensen i Göteborg 2006 föreslog en miljöindexering av fartyg. Fraktköpare måste få bättre information om de fartyg som de anlitar för att kunna välja en miljövänligare sjöfart. Utgångspunkten är ett nytt sätt att arbeta med sjöfarten, ”Clean Ship”, som går ut på att minimera all negativ miljöpåverkan som ett fartyg kan medföra under hela dess livscykel.

Passagerarfärjorna i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön tillåts fortfarande släppa ut sitt avloppsvatten. Inom Helcom pågår arbetet med att minska dessa utsläpp och Sverige har länge arbetat för ett frivilligt omhändertagande av avloppsvatten i hamnarna. Det finns också en överenskommelse mellan Sjöfartsverket och ett antal rederier om att toalettavfall ska lämnas i land. Den gäller dock främst den ordinarie färjetrafiken mellan Sverige och Finland, och inte de stora kryssningsfartygen.

Vi socialdemokrater kräver att regeringen ökar takten i Östersjöarbetet. Det är miljöministerns ansvar att nationella handlingsplaner för Östersjöns miljö finns färdiga inför Helcoms ministermöte i Moskva i maj nästa år.

Gasledningen

Vi socialdemokrater anser att Sveriges inställning till den planerade gasledningen i Östersjön bör avgöras av riksdagen. Vi menar att regeringen behöver stöd av en riksdagsmajoritet i denna miljörättsliga fråga, som också handlar om ekonomiska och säkerhetspolitiska intressen. En gasledning är därtill ett "gammaldags sätt" att lösa energiproblemen i Europa på. Arbetet bör fokuseras på omställningen till hållbara energikällor.

Gasledningen är ett reellt hot mot Östersjöns bottenmiljö eftersom den kan rubba den ömtåliga biologiska balansen. Kemiska stridsmedel som dumpats i havet efter andra världskriget utgör också en fara, liksom de omkring 700 vrak som finns längs våra kuster. Vraken, främst på västkusten, har börjat brytas ned och läcka ut dieselolja och andra kemikalier. Gradvis förstör de fiskeplatserna och hotar ekosystemen. En första inventering bör snarast göras av de gamla vraken.

Läkemedelsrester

Spridningen av läkemedel i miljön har uppmärksamrats mycket under senare år. Kunskaperna om deras effekter är dock begränsade. Koncentrationerna av läkemedel i vatten är svåra att spåra. Antibiotika och olika hormonpreparat kan upptäckas i utflöden från reningsverk, från sjukhus, i lakvatten från depnier och från djurhållningsanläggningar. Naturvårdsverket menar att det finns risk för att vissa läkemedelsrester kan bioackumuleras och orsaka skada hos fisk.

Det finns reningstekniker som avskiljer de flesta ämnen, men metoderna är dyrbara. Vi vill satsa på ett förebyggande arbete som förhindrar spridningen av läkemedel i våra vattendrag. Fortsatta försök och forskning krävs för att veta vilka reningstekniker som har bäst effekt på läkemedelsresterna och andra farliga ämnen.

Det marina skräpet är ett stort miljöproblem framför allt på västkusten. Regeringen bör ta fram ett program för rena kuster inom ramen för EU. Kommunernas ökade kostnader gör att strandstädningen hotas.

Det faktum att vi inte ser vad som finns under vattenytan bidrar till hur havens ekosystem behandlas. Alltför många människor betraktar haven som en plats med oändlig kapacitet att ta emot det vi människor inte vill ha. Vi bryr oss inte heller om de vattenlevande djuren och deras livsmiljö på samma sätt som vi engagerar oss i djur på land. Bättre information krävs om havsmiljön. Genom upplysning kan bilden av det oändliga havet förändras.

Fel! Okänt namn

Allemansrätten

Det svenska friluftslivet skapar jobb i hela landet. Friluftsliv och naturturism omsätter tillsammans 35 miljarder kronor per år. Med ett förbättrat samarbete mellan naturvårdare, friluftsförbund och näringslivet kan sysselsättningen öka än mer. En grundförutsättning för vårt friluftsliv är allemansrätten som sitter djupt rotad i den svenska folksjälen. Denna idag lagstadgade rätt är oerhört viktig när 85 procent av alla svenskar bor i tätorter med mer än 200 invånare. Vi har ett stort behov av friluftsliv i tätortsnära miljö. Allemansrätten ger oss den möjligheten.

Strandskyddet

En tuff strandskyddslagstiftning är en förutsättning för att den svenska allemansrätten ska fungera. I början av 2009 presenterade regeringen sitt förslag till nytt strandskydd och detta är nu på väg att införas. Det är en oroväckande svag lagstiftning. I sin proposition gjorde regeringen ingen ordentlig analys av problemen med en alltför restriktiv tillämpning av strandskyddet i vissa delar av landet och en alltför svag tillämpning på de ställen där skyddet behövs som mest. Vi menar att regeringen har skapat stora lättnader i strandskyddet utan att samtidigt genomföra nödvändiga balanserande skärpningar. Reglerna är vaga och otydliga och lämnar ett stort tolkningsutrymme.

Strandskyddsreglerna måste stramas upp. Skyddet ska stärkas ytterligare i hårt exploaterade områden. Samtidigt ska det vara enklare att bygga strandnära i områden med stor tillgång till stränder.

Stockholm den 6 oktober 2009

Anders Ygeman (s)

Carina Ohlsson (s)

Helén Pettersson i Umeå (s)

Bo Bernhardsson (s)

Roland Bäckman (s)

Ann-Kristine Johansson (s)

Jan-Olof Larsson (s)

Aleksander Gabelic (s)